

Építkezzünk régiesen.

Irtá Sipulusz.

A multkori tárcám, Budavárának középkori stilusban való fölépítéséről, vagy egy-két régi szögletnek restaurálásáról mindenfelé élénk visszhangot keltett.

Az a gondolat, a melyet én ott kifejeztem, úgy látszik, sok ezer művelt ember lelkében élt. Tárcám olvasásakor tömérdek pesti ember így kiáltott föl: *Ez az, a mit én is mondok, Budapestnek az a hibája, hogy nagyon új város.*

Büszkék lehetünk rá, hogy megteremtettük, de azért fájó irigység tölti el lelkünket, mikor Bécsben sétálva, száz helyen kénytelenek vagyunk így szólani: *Ezt is a császárnak köszönhetik, azt is az udvar kegye csinálta meg nekik.* Az a körülmény, hogy ő felsége és az udvar állandóan Bécsben lakik, hihetetlenül gazdag kamatokat hajtó kapitálist jelent az osztrák főváros számára. Ezen a réven ezer meg ezer látható és láthatatlan csatornán milliók ömlenek oda. Ez azonban politika, még pedig a politikának az a fejezete, melynek címe *Paritás*, — tehát most hagyjuk innen. Hozzászoktunk már ahhoz, hogy mindent a magunk erejéből állítsunk föl, tehát folytassuk ezt a munkát és igyekezzünk megélni a magunk emberségéből.

*

E tárgyban kiváló érdekességű levelet kaptam Thewrewk Aurél dr.-tól. Bocsásson meg nekem a kiváló tudós, de levelétől nem foszthatom meg a közönséget. Mindazok közül, a kik e dologban nekem levelet irtak, ő értette meg legjobban intencióimat. A levél így szól:

Külföldet járógató ember létemre, ki szeretné mindazt a szépet és jót, mit a nyugaton lát és hall, hazájában összegyűjtve látni, már régen fájdalmasan tapasztalom, hogy az általam bálványozott (s éppen ezért a hibákat kétszeres aggodalommal észlelő) Budapestem városépítészeti politikájából, — ha ugyan van — a művészeti szempontok hiányoznak. Nem akarok régi hibákra rámutatni, csak az új, modern építésekre volna néhány megjegyzésem. Világvárosokban, elsősorban Párisban már régi gyakorlat, — néhol évszázados — hogy az építési engedelmeknél nemcsak arra vannak tekintettel, hogy a bemutatott tervek megfelelnek-e a különböző szabályrendeleteknek, hanem arra is nagy súlyt helyeznek, hogy a város bizonyos exponált helyein, (partmentek, terek, boulevardok, körutak) az építendő ház stilusa beleilleszkedik-e a környezetbe? Nem rontja-e méreteivel vagy más külsőségével a közelében lévő történelmi becsü, multu vagy művészi szempontból értékes épületek harmónikus megnyilvánulását. Párisban erre külön bizottság ügyel föl.

Kis művészi érzékkel bíró embert, ha teljesen laikus is, mint jó magam, mennyire bántja például a Kigyó-tér harmóniájának elrontása a párisi bazár helyén épült palota által. Lehet, nem mondhatok erről hivatott ítéletet, hogy e palota térkihasználás, technika stb. szempontjából talán genialis és lehet, hogy más, kevésbbé exponált helyen még stilusával is ki tudnék békülni, de azt tartom, hogy a két Klotild-palota és a királyi bérház által magától adott stilust a

legnagyobb mértékben zavarja. Nem lehetett volna e háznak, ha nem is másának lenni a szemben lévő királyi bérháznak, de külsejében a tér arkitektonikus stílusával egyezőnek? Egy ilyen nagy objektum ötven-száz esztendeig áll s a hiba ennyi időn belül helyrehozhatatlan. Ilyen hibák követték el a Szabadság-téren; Országház-téren s sok egyéb helyen. Félek, hogy a régi Lloyd-épület helyébe szintén egy oly alkotás kerül majdan, mely a Ferenc József-teret fogja elrutítani. A fővárosi tanács megalkothatná elfogulatlan és érdektelen építészek és művészek meghívásával azt az ezeregyedik albizottságát, mely a terveket, miután azok a többi bizottságon átmentek és kifogás alá nem estek, oly szempontból vizsgálná felül, megfelel-e a művészet követelményeinek is? Szerény nézetem szerint ki lehetne mondani a város több pontjára (Dunapartok, körutak, nagyobb terek stb.) a tabut, a mennyiben megállapítanak, hogy az esetleg már adott, vagy ha ez még nincs, egy választott stílussal merő ellentétben álló vagy méreteivel oda nem illő épületet emelni nem szabad — Párisban ez az uzus.

A mi a Várat illeti, arra teljes egészében ki kellene terjeszteni a tilalmat. Ha anyagi vagy más szempontok nem engednék meg Sipulusz eszméjének megvalósítását, megelégednénk mi azzal is, ha a királyi vár, József királyi herceg palotája, a pénzügyminisztérium, Mátyás-templom és Halász-bástya stílusának határai közé szorítanók az építő művészeket. Elég nagy spácium ez, hogy tág tere nyíljen a fantáziának.

A nélkül, hogy az illető, előttem még névről sem ismert építészeknek izléséről és szak tudásáról akarnék inkompetens véleményt mondani, a Vöröskereszt palotája s a vele szemközt lévő bérház, valamint a Tárnok-utcában ujonnan épülő házak megrontják a Vár hangulatát, stílusát. A Vár nem alkalmas hely bérkaszárnnyák építésére, mert kevesen szeretnek ott lakni, a meglehetősen körülményes közlekedés miatt. Tartsák fenn ezt magán uri paloták és közhivatali paloták részére.

Eddig a levél. Örvendek, hogy a nem egykönnyen elragadható tudós ember fantáziáját is sikerült lángra lobbantani ezzel a gondolattal: miképpen helyezzünk antik diadémet ennek a szépséges szép asszonynak, a mi Budapestünknek büszke homlokára?